

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Bohumín

Bohumín je důležité průmyslové město a železniční uzel severně od Ostravy, který od poloviny 19. století spojoval rakouskou a pruskou dopravní síť. Kolem nádraží, kde končila rakouská trať, postupně vyrostl Nový Bohumín se železárnami, drátovnami a rafinerií. Kolem roku 1930 zde již žilo přes 10 000 obyvatel různých národností: přibližně 50 % se hlásilo k československé národnosti, 40 % k německé, zbylých 10 % tvořili Poláci a Židé. Po vypuknutí 2. světové války se Bohumín dostal pod německou správu a stal se součástí okresu Katovice.

Silně průmyslový region kolem Bohumína byl v době nacistické vlády pokryt sítí táborů pro nuceně nasazené. Lze doložit přes 10 pracovních komand s britskými, italskými a sovětskými válečnými zajatci, kteří byli nasazeni u říšských drah a v průmyslu. Od května 1942 do dubna 1944 existoval v blízkosti nádraží pracovní tábor nuceně nasazených Židů. Asi 300-400 židovských mužů z celé Evropy pokládalo železniční koleje nového odstavného nádraží a stavělo protiletcevé kryty. Na severním kraji Nového Bohumína stál tábor pro polskou menšinu.

Od roku 1942 probíhalo vysídlování slezských Poláků, kteří se nepřihlásili k německému občanství podepsáním tzv. Deutsche Volksliste. Za účelem jejich internace a pracovního využití bylo v okresu Katovice zřízeno přes 30 pracovních táborů, kde bylo drženo více než 30 000 lidí. Čtyři tyto „polenlágry“ ležely na území dnešní ČR: v Bohumíně, Petrovicích u Karviné, Fryštátu a Dolním Benešově. V táborech, kde bývalo soustředěno 200 až 1 200 osob, byly mezi zajatými i celé rodiny. Pro dospělé byly „polenlágry“ většinou přechodnou stanicí k nucené práci v Německu.

Zdislav M. se narodil do protestantské rodiny z polské menšiny v Albrechticích u Českého Těšína. Jeho otec byl po německé okupaci zatčen gestapem a poslán do Mauthausenu, kde zemřel. Matka odmítla podepsat tzv. Volksliste, a tak byla i se třemi dětmi deportována do „polenlágru“ ve Fryštátu, později byli přeloženi do Bohumína, kde byl Zdislav nucen pracovat. Po půl roce byli propuštěni s podmínkou, že se nesmí vrátit na rodný statek, kde hospodařila rodina rumunského Němce. Do konce války proto žili u známých blízko Frýdku-Místku.

„Vzhledem k tomu, že maminka nepřijala takzvanou volkslistu, přijelo 8. března 1943 k nám brzo ráno gestapo s rozkazem, abychom okamžitě opustili náš domov, zemědělskou usedlost, na které pak do konce války hospodařil rumunský Němec s rodinou. Při vysídlení mohli jsme s sebou vzít pouze nejnnutnější oblečení a koňským povozem jsme byli odvezeni do internačního tábora, polenlagru, do Fryštátu a po několika měsících do stejného tábora v Bohumíně. Ubytování v těchto táborech bylo

v dřevěných barácích, oplocených ostnatými dráty. Velitelem tábora byl SS-man, lägerführer, který měl k dispozici policejní sbor a psy.

Velmi nepříjemné byly takzvané apele, u kterých se kontroloval stav vězňů všech, ale kolikrát se stálo venku, často i v dešti, bez důvodu, i hodiny. Nejhorší bylo v noci, protože štěnice a vši nedovolily klidný spánek. Často jsme při svíčkách, bylo to zakázáno, zkoušeli je aspoň částečně likvidovat. Moc to nepomáhalo. Nejhorší byly na tom malé děti, které někdy celou noc nemohly spát a plakaly. Celé rodiny spaly dohromady. Umývali jsme se vesměs ve studené vodě. V zásadě kdo byl schopen práce, musel pracovat. Pracovali jsme ve mlýně, na pile, o žních, vykládali vagony uhlí, koks, obilí i tak dále. A to většinou v noci, neděle. Opravovali jsme také všechny elektrické místní dráhy. Měli jsme tam i svoje kamarády, s kterými však po válce neměli jsme téměř žádné kontakty. Z naší vesnice jsme byli vysídleni pouze my, byly tam rodiny ovšem z vedlejších obcí, Horní Suchá, Stonava, Marklovice, Horní Žukov a hodně rodin z polské strany Těšínského Slezska. Lidé, kteří zemřeli, byli pohřbíváni na místním hřbitově. Mnoho rodin bylo posíláno na nucené práce do Německa. Z tábora jsme byli propuštěni 30. září 1943 s podmínkou, že již nikdy nesmíme ukázat se v naší rodné obci. Já jsem navíc onemocněl na zápal pohrudnice a musel jsem se později léčit na TBC.

Interview se Zdislavem M., pořázené Jiřím Opluštěm dne 19.12.2005 z nařízení FernUniversität Hagen (Archiv- ID ZA445) jako součást projektu "Zwangsarbeit 1939-1945"
© Freie Universität Berlin.

Náměty k další práci:

Cílem nacionálně socialistické politiky byla germanizace Horního Slezska. Co to znamenalo a jak konkrétně se tato politika projevila na osudu Zdislava M.?

Pokuste se zjistit, zda se na místech uvedených v pracovním listu dneska nějak připomínají bývalé „polenlágry“?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....